

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף מד.

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה קבד

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
 תהלים פו (ב) שְׁמֵרָה נִפְשִׁי
 פִּי הָסִיד אֲנִי הוֹשַׁע עַבְדְּךָ
 אֱלֹהֵי הַבּוֹשֶׁת אֱלֹהֵי:
 דְּבַר הַיָּמִים – ב' יז (ו) וְיִגְבֶּה
 לְבֹ בְּרִיךְ יְיָ וְעוֹד הַסִּיד
 אֶת הַמְּנוּחַ וְאֶת הָאֲשֵׁרִים
 מִיְהוּדָה.

ח"ו [1]. וע"י טבילה כמים נפתחין נקבי הויעה. וזה טוב מאד
 לבריאות הגוף. רק שלא יהיו המים קרים ביותר. כי אז מיא
 מטרשי [2] להנקבים הנ"ל. אבל כשאין המים קרים מאד. אזי
 הטבילה בהם טובה מאד : **גם** כבר מבואר שאין
 העבודות וסיגופים שקורין [3] (האריוואני) מוזקים כלל [4]. ומי
 שמוזק לו העבודה והסיגופים זהו רק מחמת גדלות :

קכד שמעתי בשמו שאמר, שלפעמים מגיע לאדם
 ההרהור תשובה והשתוקקות להש"י באיזה מקום שצריך שם
 באותו המקום דייקא להתחוק בזה ההרהור תשובה
 וההשתוקקות כגון לדבר שם איזה דיבורים של תחינות ובקשות
 או דברי השתוקקות בפה ובלב כפי הענין ולא ימתין ולא יזוז
 ממקומו. אעפ"י שאין זה המקום מוכן לכך. כגון שלא במקום
 קביעות לתורה ותפילה. רק בדרך הילוכו וכיוצא. כי כשיוזז
 ממקומו יכול להיות שיפסוק [5]. וכן ממנו ז"ל בעצמו ראינו
 ענין כזה כמה פעמים שלפעמים נשאר עומד באמצע הבית
 ודיבר עמנו וגילה לנו תורה נפלאה ושיחה נאה מאד וגילה
 דרכים נפלאים לעבודת השם יתברך והתעוררות גדול וכו' ולא
 רצה לזוז ממקומו. עד שנמר מה שרצה. וכן היה כמה פעמים :

קכה מענין אמירת תהלים דיבר עם אחד, ואמר לו,
 שעיקר אמירת תהלים לומר כל מזמורי תהלים על עצמו.
 למצוא א"ע בתוך כל מזמור ומזמור. ושאל אותו ז"ל איך.
 ופירש לו רבינו ז"ל קצת. כי כל המלחמות שביקש דהמע"ה
 שיצילחו הש"י מהם, הכל צריכין לפרש לעצמו על מלחמת
 היצה"ר והיילותיו. וכיוצא בזה בשאר המזמורים. [6] (וכמבואר
 מזה לעיל בסי' קא [7]) ושאל אותו, איך יפרש לעצמו
 "בהפסוקים שדהמע"ה משבח א"ע כגון **שמרה נפשי כי חסיד
 אני** [8] וכיוצא בזה. השיב לו, גם זה צריכין לפרש על עצמו,
 כי צריכין לדון א"ע לכף זכות, ולמצוא בעצמו איזה זכות
 ונקודה טובה אשר בבחי' הנקודה טובה הזאת הוא בחי' חסיד
 וכיוצא. ואמר לו רבינו ז"ל, הלא אצל יהושפט כתיב **ויגבה לבו
 בדרכי ה'** (ד"ה ב' יז) שבדרכי ה' ועבודתו ית' הגביה לבו קצת.
 עוד אמר לו רבינו ז"ל, הלא בבוקר אנו אומרים בתחילה מה
 אנו מה היינו וכו'. ואנו מקמינים עצמינו מאד [9]. ואח"כ אנו
 אומרים **אבל** אנהנו עמך בני בריתך וכו' [10]. שאח"כ אנו
 מחזקים עצמינו ומרימים את עצמינו ואנו מספרים את
 גדולתינו ומתפארים שאנהנו עמו בני בריתו זרע אברהם יצחק
 ויעקב וכו'. כי כך צריכין להתנהג בעבודת ה' כנ"ל : ועיין מזה
 בסוף ספר הראשון בסי' רפ"ב. על פסוק **אזמרה לאלקי בעודי**
 [11].

להתיבות לבד עד ברוך שאמר. ע"כ ראוי לאדם לנהם א"ע
 ולשמה א"ע על אשר עכ"פ הוא זוכה לומר התיבות של
 התפילה : **ושמעתי** שהי' מדבר עם איש פשוט אחד מענין
 תפילה שקשה מאד להתפלל ונתן לו עצה, ואמר לו, שיחשוב
 בלבו שאינו צריך להתפלל כ"א עד ברוך שאמר. כי אולי הוא
 צריך בגילגול זה לתקן רק חלק זה מהתפילה. כי אולי בגילגול
 הראשון כבר התפלל בכוונה שאר חלקי התפילה, רק חלק זה
 עד ברוך שאמר הוא צריך עכשיו בגילגול זה להתפלל בכוונה,
 וע"כ יכניס כל כחו בזה המעט להתפלל בכוונה עד ברוך
 שאמר. ואח"כ כשיגיע לברוך שאמר, יחשוב אולי צריך לתקן
 חלק זה כגון מב"ש עד **ויברך דוד**. ויתפלל עוד אותו החלק
 בכוונה. וכן להלן. והכלל שלא יבלבל דעתו בתחילה בכל
 התפילה כי יהי' קשה וכבד עליו. רק יתאמץ בכל פעם לומר
 מעט מעט בכוונה, כי מעט יכולין להתפלל בכוונה. ואח"כ עוד
 מעט וכו' כנ"ל : **גם** כבר מבואר, שבאמת ע"פ הרוב, אין
 יכולין להתפלל כל התפילה בכוונה רק מעט. כי כ"א מתפלל
 איזה חלק מהתפילה לפי בחינתו. כי אית מארי דידין ומארי
 דרגלין וכו' [12]. כמבואר במ"א [13].

קכב לענין המחשבות זרות שבתפילה, וכבר ידוע שכל
 מחשבה ומחשבה היא קומה שלימה כמובא [14]. ואמר,
 שכשהאדם עומד ומתפלל כסדר ואינו משגיח על המחשבות
 זרות, ועי"ז הוא מנצה אותם ומעבירם ממנו. [15] (וכמבואר במ"א
 [16] שאין צריכין להסתכל עליהם כלל, רק לילך כסדר ו'בתפלתו
 ולבלי להביט לאחוריו כלל ועי"ז ממיאל יסתלקו [17]). אזי בדרך
 הילוכו בתפילתו, הוא מפיל אותם, לזה הותך יד ולזה הותך רגל
 וכיוצא בזה בשאר האברים. פי' כמו למשל בענין מלחמה
 כשצריך לילך ולעבור בין הרבה רוצחים ואורבים. וכשהוא
 גבור ועובר ביניהם, אזי בדרך הילוכו הוא מפיל אותם. כי לזה
 הותך יד בדרך הילוכו ומפילו, ולזה הותך רגל וכו' וכיוצא בזה.
 כן הוא ממש בענין התפילה. שכשמתפללין כסדר ואין משגיחין
 על המחשבות זרות ודוחין אותם ומפילם, אזי בדרך הילוכו
 בתפילתו, הוא הותך לזה יד, ולזה רגל וכו' כנ"ל. כי כל מחשבה
 זרה הוא קליפה והיא קומה שלימה כמובא. וכשמתגבר
 להתפלל כסדר ולבלי להסתכל עליהם, אזי הורג אותם, או
 הותך מהם אברים אברים כנ"ל :

קכג אמר שמקוה אינה מוקת כלל [18]. והדאקטיר שיאמר
 לו שמקוה מוקת, אינו דאקטיר כלל. אדרבה טבילת מקוה טובה
 מאד לבריאות הגוף. כי יש נקבים קטנים הרבה בגופו של אדם,
 והם נקבי הויעה שדרך שם יוצא הויעה מן האדם. והם צריכין
 לפתוח. כי אם נסתמו נקבי הויעה יוכל ליהלש וליפול לחולשה

חזק חזק חזק

¹⁰ תורה קא תנינא
¹¹ בתקפא – בהפוסקים, בתרלד ותולו – בהפוסקים, ומתוצו – מהפוסקים
¹² * תהלים פו ב'
¹³ מתוצו- מאד
¹⁴ חיי מוהר"ן תמג
¹⁵ נראה שרבו החשיב מאד את התורה הו שבה סיים את החלק הראשון ועוד הוכיח אותה בחלק השני תורה
¹⁶ ותורה מה ותתם בה את ספרו כאן.

¹⁷ בתקפא בכותרת נשמש- קכה, ובתולד תוקן
¹⁸ עיין תיקון יח דף לב:
¹⁹ עיין שיחות הר"ן סימן עה.
²⁰ עיין בעש"ט עה"ת פרשת נח אות קטו ומקור מים חיים שם.
²¹ מוהר"ת בתקפא
²² סוף תורה עב, ושיחות הר"ן סימן עב וסימן עה, וחי"מ תקו, ותניא פכ"ה, ותורה רגל ותורה נ' תנינא
²³ מתוצו - בתפילתו
²⁴ עיין תורה נא תנינא
²⁵ עיין בעש"ט עה"ת פרשת יתרו אות טו
²⁶ עיין ספר הברית ח"א מאמר יז פ"ד
²⁷ פי' סותמין הנקבים (ועיין תולין מו: מו: בקררי לא דמטרשי ופרשי' לשון טרשים שמקשים אותה כאבן)
²⁸ מוהר"ת בתקפא, במשך הנחל-האריוואני
²⁹ עיין שיחות הר"ן סימן רחצ
³⁰ עיין שיש"ק ח"א סימן תרעה. ושם ח"ה סימן קמט
³¹ מוהר"ת בתקפא

מאמר כשבא התעוררות לא ימתין ולא יזוז ממקומו

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן תנינא

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

יש כמה סיבות לזה שאדם פתאום באיזה מקום מתעורר בכסופים גדולים לה' ית', וכאן רבנו מדבר על הארה ששולח הקב"ה דייקא לו ודייקא במקום וזמן הזה, ועל כן לא ימתין ולא יזוז ממקומו אלא מיד יאחוז בו כמוצא שלל רב ויתבודד במקומו על אותו עניין שהתעורר אליו, אפילו אם הוא באמצע השוק ועוברי דרכים וכיו"ב.

שיחות

פעם אחת מצא אחד מאנשי-שלומו את רבי אפרים בן רבי נפתלי, שעסק בהתבודדות בעת היקוד באמצע עיר קטנה, כי מסתרו היה עם מרגליות, ונכנס אז בלבו הרהור תשובה, ששאל לעצמו: במה עוסק אני עתה? וכי זה הוא התכלית? וכי בשביל זה נבראתי וכי? והיה מתעורר כל-כף עד שנעמד בצד הדרך ובכה לפני השם-יתברך. שאל אותו אחד מאנשי-שלומו: מפני מה אתה בוכה? והשיב לו. אמר לו: וכי פה המקום לכבות? הולכין לבית-המדרש ושם תבכה. ענה לו רבי אפרים הנזכר-לעיל: רבנו הקדוש אמר (ליקו"מ ח"ב, סי' קכ"ד): שבמקום שמגיע לאדם הרהורי תשובה צריך באותו המקום להתבודד ולדבר דבורים לפני השם-יתברך, כי עד שילך לבית-המדרש ילכו ממנו הרהורי התשובה, ומחמת כן נצלת את ההתעוררות שהיה לי במקום הזה: (- כוכ"א אבני"ה ברזל/י, מובא בשיש"ק ח"א, סעיף תרע"ח).

בשהיה פעם רבי אפרים בן רבי נפתלי בעיר חארקוב לרגל מסחרו, שהיה סוחר בזהב, ראהו אחד מידידיו עומד ברחוב בשדמעות בעיניו, נגש אליו ושאלו: רבי אפרים, איזו צרה ארעה לך? שמא הפסדתם במסחרכם סכום כסף רב? ענהו בלשון רבנו זכרוננו-לברכה פרושו בתורה ח' שבלקוטי מוהר"ן חלק ב' "מחנה ישראל כמה הוי בתלתא פרסא" - קדשתו של יהודי תלוי בשלשה מחזין, עין שם. ובכה על זה שצריך לסחר במסחר ברחובות העיר, שצריך להזהר ולשמור היטב המחז שלא יפגם המחז חלילה, ועל זה עמד ובכה. וכששאלו הלה שוב: אם כן לכו לאיזה פנה או לבית המדרש ושם תבכו בראונכם. ענה לו רבי אפרים שמחמת שרבנו אמר (ליקו"מ ח"ב, סי' קכ"ד) שתכף בשנתעורר האדם באיזה הרהור תשובה צריך לנצלו בו במקום, ולעשות עמו תכף דבר שבקדשה, על כן לא אבה לדחותו, והוציא כסופיו מבח אל הפעל אף באמצע השוק: (- שיש"ק ח"ה, סעיף קמ"ט).

לקוטי הלכות

אין

קושיות

א. לא ימתין ולא יזוז ממקומו - צ"ע אם המקום גורם כמבואר בספר המדות (תפילה לד) שהשפע שמקבל הוא לפי המקום. מדוע לא ימתין קצת, ואם תלוי גם בזמן מדוע כשהוא עם חבר רק הוא זכה להתעוררות וחברו לא? אלא מוכרחים לפרש שרבנו מדבר כאן על הארה מהקב"ה ששייכת לעולם שנה נפש מסויים. דהיינו אדם משום וזמן יחידו דייקא.

ב. להתחזק בזה ההרהור תשובה - משמע שדווקא 'בזה ההרהור' שבא לו, בו יתחזק, ולא שמכוחו יתחזק בעניין אחר דקדושה, כגון אם התעורר לתשובה על מעשיו ידבר דבורי תשובה מאותו עניין. וצ"ע אם בא לו התעוררות לצדקה או להתמדה בלימוד, האם יתבודד באותו מקום שיזכה לזה? האם לא טוב יותר שירוך לעשות מעשה צדקה או לימוד בהתמדה? שהרי (אבות א' יז) לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה. נראה פשוט שאם ירוץ משם בלי להתבודד קודם שיזכה לזה, אפשר שיאבד את ההתעוררות עוד לפני שיסיק לעשות מעשה.

הקדמה

רבנו מבאר כאן שיש התעוררות דקדושה ששייך לזמן ומקום מסויים. דהיינו שאם מרגיש איזה התעוררות דקדושה באיזה מקום שנמצא בו, יאחוז בה מיד כגון אם היא כסופים לה' ית' ידבר בפיו כסופים אליו ית', ולא ימתין ולא יזוז ממקומו שמא יאבד אותה, כי היא שייכת דווקא לזמן והמקום הזה שמצא אותה.

ונראה לדייק ממה שאמר לא ימתין ולא יזוז, שהכוונה לא רק למקום אלא גם לזמן, על כן לא יועיל שילך ויחזור שהרי אפילו אם רק ימתין כבר יפסיד את ההתעוררות. כי אין הכוונה לרשימו של קדושה שנמצאת באותו מקום, אלא היא התעוררות ששלח לו הקב"ה דווקא למקום והזמן הזה. דהיינו שהוא תיקון עולם שנה נפש¹, שהם אדם מקום וזמן מיוחד מאד שנשלח לו לתקן. כפי שיתבאר עפ"י תורה נד.

כי לכאורה היה אפשר לבאר את ההתעוררות הזו בג' דרכים: דרך אחת שהוא רשימו של התעוררות גדולה דקדושה שהיתה לאיזה אדם באותו מקום שהשאירה רושם חזק באותו מקום. דרך שניה שהיא שפע קדושה שהקב"ה מאיר באותו מקום תמיד או כי המקום הזה מצד עצמו מסוגל, או כיון שאותו אדם מתפלל בו בקבע ועי"ז גרם שהקב"ה ישפיע לשם שפע בכל פעם שהוא בא לשם. דהיינו שהמקום והאדם גורמים אבל לא הזמן. או דרך שלישית שגם הזמן גורם וכמבואר בתורה נד שהקב"ה שולח לכל אדם לפי האדם והמקום והזמן.

כי מבואר בספר המדות תפילה לד. אדם מקבל שפע וכח אלקי כפי אותו המקום שמתפלל בו. מדקאמר מקבל ולא מרגיש נראה שהכוונה שמקבל מהקב"ה, ולא מרשימו שנמצא באותו מקום. והמקור לדבריו כפי שציין הטשערינער – רב שם, במהרש"א על ברכות ו:17 כל הקובע מקום לתפילתו וכו'. שהטעם² כי השפע וכח אלקי שמקבל בתפילתו הוא כפי אותו המקום שנמצא בו והרוח שמצדד אליו. ונראה שהכוונה לשפע שנשפע תמיד באותו מקום לאותו האדם.

עוד ראה תורה נד אות ב'17 שבכל יום הקב"ה מצמצם אלוקותו מא"ס עד נקודת מרכז העולם הגשמי ושולח רמזים לאדם במחשבה דבור ומעשה, שמזמין לו, לפי האדם המקום והזמן. ע"כ. נמצא כיון ששולח לו גם לפי המקום הרי שאם יזוז משם כבר יקבל מחשבה או דיבור עם רמו אחר.

אמנם ראיתי מבארים את התורה שלנו עפ"י המובא בספרים שכל מקום שנהגו בו קדושה נשאר שם רשימו של קדושה שמעורר לאותה קדושה, ולהיפך להיפך, כמו שמובא בשם רבי שמעלקא עה"פ בתהלים א' "במושב לצים³ לא ישב" שדייק מדלא כתיב בין לצים, אלא במושב לצים, משמע שמקום שישבו בו לצים גורם לכל מי שישב שם ליפול לליצנות. ומידה טובה מרובה⁴ מספרים⁵ על הישמח משה שבא לעיר שגר בה רבי

¹ עולם שנה נפש – הוא לשון ספר היצירה (פ"א בגרסת הנדפס) ועיין אהבת שלום (לרבי מנחם מנדל מקסוב) – פרשת שלח – וידוע שעיקר העבודה היא לתקן שלוש בחינות אלו, היינו עולם שנה נפש (הקדמת הראב"ד לספר יצירה), והם מקום אדם זמן, כמו שאומרים (תפלת יוצר דשחרית) המלך המרומם לבדו מאז, מאז הוא ראשי תיבות מקום אדם זמן.

² פירוש הראב"ד לספר יצירה – הקדמה – וצריך אתה לדעת כי כל ספר יצירה יתפרש על ג' דרכים. אחד מהם בעולם, ב' בשנה, ג' בנפש, וסימנם והר סיני עש"ן כולו עולם שנה נפש.

³ ברכות דף ו' – אמר רבי חלבו אמר רב הונא כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם בעזרו וכשמת אומרים לו אי עניו אי חסיד מתלמידיו של אברהם אבינו ואברהם אבינו מנא לן דקבע מקום דכתיב וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפלה שנאמר ויעמוד פינחס ויפלל:

⁴ מהרש"א – כל הקובע מקום כו'. מבואר דכל המשנה מקום תפלתו הוא מקבל שפע וכח אלהי כפי אותו המקום והרוח כמו שאמרו (ב"ב כ"ה) כל הרוצה להחכים ידריים להעשיר יצפין אבל הקובע לו מקום אחד לתפלתו בלי שינוי הוא מייחד כחות אלקים לשם האחד האמיתי וזה אומרו אלהי אברהם בעזרו שנאמר וישכם וגו' והוא מבואר כמ"ש בפסחים (ק"ז ע"ב) שאמר לו הקב"ה והיה ברכה בך חותמין בשם ההויה שם המיוחד שעל ידי אברהם נתייחד שמו יתברך ב"ה בעולם וראוי לומר עליו אי חסיד כו' שזו ממדת חסידות הוא שמבקש צרכיו ממדת הרחמים ואין פונה פניו לבקש גדולות בדרך אחר וק"ל:

⁵ תורה נד אות ב' – וכל יום יש בו מחשבה דבור ומעשה, והקדוש ברוך הוא מצמצם אלקותו מאין סוף עד אין תכלית, עד נקודת המרכז של עולם הגשמי שעומד עליו, ומזמין לו לכל אדם מחשבה דבור ומעשה, לפי היום ולפי האדם ולפי המקום, ומלביש לו בזאת המחשבה דבור ומעשה, שמוזמן לו רמזים כדי לקרבו לעבודתו. כן צריך להעמיק מחשבתו בזה, ולהגדיל בינתו, ולהבין מהו הרמזיות בפרטיות, שמלביש בזאת המחשבה דבור ומעשה של זה היום, שהזמין לו השם יתברך, הן מלאכה או משא ומתן, וכל מה שמוזמן לו השם יתברך בכל יום, צריך להעמיק ולהגדיל מחשבתו בזה, כדי להבין רמזותיו של השם יתברך: אף ההגדלות השכל בזה, צריך להיות במדה, שלא יצא מגבול הקדושה, רק לפי שכל אנושי שלו כן יגדיל המחשבה בזה. וכן לא יסתפל בזה למעלה ממדרגתו, כי במפלא ממך אל תדרש (חגיגה יג).

⁶ וכן מובא בשם הבעש"ט הק' על המשנה (אבות ג, ב) שניים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה הרי זה מושב לצים, שכיון שיושבים שני בני אדם ואינם עוסקים בתורה, בהכרח שהרי זה מושב לצים, היינו שזה מכבר ישבו באותו מקום לצים וריקים וזה השפיע על המקום שלא יוכלו לעסוק בתורה.

⁷ צ"ע כיון שמדה טובה מרובה כידוע, מדוע את קדושת הרבי שמעלקא רק הישמח משה הרגיש ואילו במושב לצים לכל אחד אסור לישב, משמע שגם איש פשוט ירגיש זאת.

⁸ הובא במוסף המבשר ויצא תשעג עמ' ח' – מסופר על הגה"ק בעל 'ישמח משה' זי"ע, שאמר שבבואו לשינאווא הרגיש אהבה להשי"ת שלא הרגיש כמותה כל ימי חייו, ותלה זאת בהרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע שהתגורר בעיר. כן סיפר נכדו הרה"ק מסיגעט זי"ע בספרו "ייטב פנים", כי זקנו הישמח משה היה מתפלל בחדר שהתפלל שם בעבר הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, קודם שהתקבל לכהן כרב בניקלשבורג, ובכל ליל שבת קודש הייתה נופלת עליו אהבה ותשוקה נפלאה לבורא ית', והייתה אותה אהבה מפעמת בקרבו במשך כל ימי השבוע שאחרי כן. כך שבוע אחרי שבוע חזר ונשנה הדבר. והתבטא הרה"ק הישמח משה ואמר, כי יודע הוא שאין זה אלא מכוחו של הרה"ק מניקלשבורג, שהניח אחריו ברכה במקום. וכן מסופר על הרה"ק משינאווא זי"ע, שבעת כהונתו כרבה של שינאווא שפץ את בית מדרשו של הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, שכיהן אף הוא כרבה של שינאווא. במכתב

שמעלקא מניקלשבורג התעוררה בו אהבת ה' שלא הרגיש מעולם. וכשגר בחדרו של רבי שמעלקא אזי בכל ליל שבת קודש הייתה נופלת עליו אהבה ותשוקה נפלאה לבורא ית' שנשארה בו כל השבוע.

אבל כאמור רבנו אמר לא ימתין ולא יזוז ממקומו, כי היא הארה מהקב"ה דווקא לאדם מקום וזמן מסויים. ולפ"ז גם המבואר בספר המדות הנ"ל לכאורה לא שייך לתורה שלנו, כי שם מדבר על הקובע מקום לתפילתו, דהיינו שחזור בכל פעם לאותו מקום המסוגל לשפע מיוחד הנשפע בו כמבואר במהרש"א. ובו מכה שוב ושוב באותו מקום בחומה החוצצת בינו להקב"ה כמבואר בשם האריז"ל/ו' על גמרא הנ"ל.

למעשה בודאי כל הפירושים אמת שיש בכל מקום רשימו של מעשי האדם שהיו באותו מקום, וכביאור הנ"ל של הבעש"ט על תהלים א' במושב לצים לא ישב. ומידה טובה מרובה טוב להתפלל בבית כנסת דייקא שיש בו רשימו של הרבה תפילות. ובפרט במקום שהתפלל צדיק/א. ועוד גם טוב לקבוע מקום בבית כנסת שע"ז משפיע לו הקב"ה שפע יותר כיון שהוא קבוע לקבלו באותו מקום. אבל כאן בתורה שלנו נראה ברור שרבנו מדבר על התעוררות דקדושה שהיא לבוש לאיזה רמו שרוצה הקב"ה לרמוז לאדם כיצד להתקרב אליו, דווקא במקום וזמן הזה שמצא בו את ההתעוררות. וכמבואר בתורה נד הנ"ל. ועל כן הוא בא לאדם בזמן ומקום בהיסח הדעת כמציאה, וצריך מיד לאחוז בו כמציאה יקרה ולעשות ממנו התבודדות, ולא להתבייש מבני אדם ולא למחר בגלל עסקיו.

עד כאן ההקדמה

תורה קכד

שמעתי בשמו שאמר, שלפעמים מגיע לאדם הרהור תשובה והשתוקקות להש"י באיזה מקום ואמר רבנו שצריך שם באותו המקום דייקא להתחזק בזה הרהור תשובה וההשתוקקות כגון לדבר שם איזה דיבורים של תחינות ובקשות או דברי השתוקקות בפה ובלב כפי הענין ולא ימתין ולא יזוז ממקומו. דהיינו שמיד באותו מקום שהאיר לו יאחוז באותה התעוררות שנשלחה לו ויתבודד על אותו עניין. **אעפ"י שאין זה המקום מוכן לכך. כגון שלא במקום קביעות לתורה ותפילה. רק בדרך הילוכו או בשוק או בין בני אדם וכיוצא גם לא ימהר לעסקיו כדי לא יאבד ח"ו את המציאה שזימן הקב"ה דווקא לו ודווקא במקום והזמן הזה. כי כשיזוז ממקומו יכול להיות שיפסוק [י].** וכמו שמספרים (ראה לעיל בשיחות) על רבי אפרים ב"ר נפתלי שראוהו עומד ובוכה באמצע השוק בזמן היריד ושאלו חברו מדוע, והשיב שפתאם התעורר לתשובה על מעשיו שעוסק במסחר במקום בעבודת ה', והשיב לו א"כ תלך למקום צנוע ושם תתבודד, והשיב לו את דברי רבנו כאן שאם ילך יאבד את ההתעוררות.

וכן ממנו ז"ל בעצמו ראינו ענין כזה כמה פעמים שלפעמים נשאר עומד באמצע הבית ודיבר עמנו וגילה לנו תורה נפלאה ושיחה נאה מאד וגילה דרכים נפלאים לעבודת השם יתברך והתעוררות גדול וכו' ולא רצה לזוז ממקומו. עד שגמר מה שרצה. וכן היה כמה פעמים :

עד כאן ביאור חברותא לתורה קכד תנינא

בענין רשימו של מעשים טובים שנשארו במקום שנעשו

ששלח אל הגביר ר' קלמן בוימרינג מקראקא, ביקש ממנו לתרום למען שיפוץ בית המדרש, לפי ששמע מחותנו-זקנו הגה"ק בעל "שמח משה" שגם כיהן שם כרב, שהרגיש במקום קדושת ארץ ישראל.

¹ **בספר טעמי המנהגים** עמוד עא (עניני בית הכנסת אות קסו בהערה שם בשם ספר הגן ודרך משה) מביא משל נאה בכתבי האריז"ל למלך שרוצה ללכוד חומת העיר ורוצה לעשות נקב בחומה אזי לוקח קנה השריפ' שקורין (דיא ביק"ש) ויורה כמה פעמים במקום א' עד שינקב החומה. אבל אם הוא טפש ויורה פעם א' כאן ופעם א' במקום אחר או החומה נשארת שלימה. ולא יועיל כל פעולותיו שעשה. כך מיום שחרב בהמ"ק נעשה הפסק חומות ברזל בינינו לאבינו שבשמים. והתפל' שלנו הוא כמו קני השריפ' ואם אדם מתפלל כל פעם במקום א' או תפלתו עושה שביל א' לנקוב החומה של ברזל. ואם לאו לא יכול לנקוב.

² **ראה הגהות חת"ס בגליון ש"ע** אר"ח סימן קב (על הט"ז ס"ק ה') בענין חנה שהתפללה על יד עלי הכהן כתב שהיא סגולה נפלאה להתפלל בצד צדיק ע"ש.

ביאר הדגל מחנה אפרים²⁷ את הפסוק "וישב יעקב בארץ מגורי אביו" מגוי לשון גורן לשון אסיפה דהיינו היכן שנאסף כל רושם עבודת ה' של אבתיו.

ובענין רשימו של חטא שנשאר במקום החטא

רבי יהונתן איבשיץ זצ"ל באהבת יהונתן עה"ת²⁸ כתב שזה מה שאמרו חז"ל כיצד התשובה? באותו מקום ואותו מעשה. וביאר שהתשובה כוחה גדול לבטל את המשחית שנברא מאותו מעשה והרושם לו נמצא באותו מקום.

עוד ראיתי²⁹ שבזה ביאר האגלי טל ענין הערב שמש כי רושם הטומאה לא עוזב אותו כל אותו היום, ועפ"ז ראיתי מבארים כסף משנה תמוה שכתב שטמא נטהר רק כשיוצא ממי המקווה, וביארו שהכוונה רק כשנטמא בתוך המקווה, כיון שנעשה רושם טומאה במקווה, לא יפרד ממנו עד שיצא מאותו מקום שנרשם בו דהיינו עד שיצא מהמים.

בענין הקובע מקום לתפילתו

בהקדמה לסידור לב שמח (לרבי חנוך העניך אב"ד אלעסק) – ומחמת שכעת המנהג שהולכים בעת התפלה ממקום למקום וסוברים שזה הוא חסידות, ולכן אני מביא הגמרא זו. ואפשר לומר דרך בדיחותא דלכך בבית המקדש עומדים צפופים ומשתחוים רווחים (עי' אבות פ"ה מ"ה) ואין מובן למה לא נעשה הנס גם כן לעמוד בריוח, אלא מחמת שאין ברצון הבורא לילך ממקום למקום בתפלה, לכן עומדים צפופים שלא יוכל לרדוף ממקום למקום, וכיון על ידי העמידה במקום אחד נטהר המקום ומסייע להתפלל, וביותר על ידי קביעת מקום אז נתעורר גם כן שורש בית כנסיה שהיא מלכות לסייע להתפלל. ובה נרמז גם כן 'הקובע מקום לתפלתו' שהתפלה היא בשביל הקב"ה שהוא מקומו של עולם, שעל זה מורה השם הוי"ה ברובע מספר מקו"ם, בזה 'אלהי אברהם' שורש בינה שהוא קודם חסד, סוד 'אלהי אברהם' בעזרו. וגם כן ידוע 'תפלה' מורה על מלכות, שורש התקשרות ישראל, שורש 'נפתולי אלהים נפתלתי' (בראשית ל ח).

²⁷ דגל מחנה אפרים – בראשית לז א – וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען: י"ל בזה כי ידוע במקום שיש השראת השכינה שם אף שאח"כ נסתלק נשאר רושם הקדושה לעולם והוא שאמר הכתוב וישב יעקב בארץ מגורי אביו דהיינו באותו ארץ שהיה אביו עשה שם יחודים וזהו מגורי לשון אסיפה ויחוד כמו מגורה מליאה פירות נקרא ע"ש ששם נאסף ביחד התבואה אל מקום אחד והוא שרימו כאן על היחודים קדושים שעשה באותו מקום ובוודאי נשאר שם רשימא קדיש' ולכך ישב יעקב שם כי המקו' גורם מצוה גוררת מצוה וקדושה גוררת קדושה וכמו שכתבו אנשי אמת יראי ה' על פסוק ובמושב לצים לא ישב כי המקו' גורם ח"ו ע"ש וכ"ש במקום שהיה קדושה שהיא תופסת מקומה כי מדה טובה מרובה וגורר תחנה ובקשה ותפלה ויחוד והדבר הזה הוא נוהג תמיד בכל אדם ובכל זמן:

²⁸ אהבת יהונתן – הפטרת ויגש – ולא יטמאו וכו', מבאר שיתלבן הש"י את חטאתינו כשלג חיוור. דהענין הוא דאם אדם חוטא נברא מלאך המשחית המקטרג לבל יגיע אליו הטובה, ואם שב האדם לאל יתב', נעקר המשחית, כמ"ש "וכל הר וגבעה ישפלו", הכוונה מפני שלא היה הר בא"י שלא עבדו ע"ז, וזהו המקטרג על ישראל. וגדול כח התשובה שנעקר המשחית עם ההר, ולא ישאר שום רושם כלל מן החטא ולא יתביישו מן המקומות שעבדו עליהן ע"ז. וזהו ענין דאמרינן בגמרא היכי דמי בעל תשובה? באותו מקום ובאותו מעשה, מפני דבאותו מקום נשאר המשחית, ואם שב לאל יתברך נעקר המשחית באותו מקום, לפי שהוא מליץ רע, וזהו ענין שאמר "והושעתי אותם מכל מושבותיהם אשר חטאו בהם" וא"ש. "והיו לי לעם" ידוע דאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, רק י"ל דכשאדם מתעורר בתשובה מעצמו א"א שלא יחטא, אבל כשהקב"ה מעוררו בתשובה הרבה ריוח והצלחה לפניו שלא יחטא אפי' בהרהור, וז"ש כאן "והושעתי אותם מכל מושבותיהם", היינו שהקב"ה יושיע אותם שיחזרו בתשובה ואח"כ "והיו לי לעם" שלא יחטאו אפי' בהרהור וק"ל:

²⁹ ספר חקרי הלבנה ב' (מהדורה חדשה) (לרב ישראל פיקארסקי) סימן קנח עמ' קא – הנה שמעתי ממורי ורבי הגאון הגדול בעל ראשית בכורים הי"ד זצ"ל, שאמר שמה שנקטו האחרונים מדברי הכס"מ הנ"ל דכל טמא לא נטהר אלא בעלייתו מתוך המקוה, באמת אין רא"י כלל ע"ז מהרמב"ם והכס"מ שם, דהרמב"ם מייירי שנטמא בתוך המקוה וטבל, אז אמר הרמב"ם והכס"מ שנטהר בעלייתו מן המקוה אבל לא בתוך המקוה, אבל אם נטמא חוץ למקרה ואחר כך טבל במקוה, אז נטהר מיד אחר טבילתו, והרמב"ם והכס"מ מודים לזה. וביאר זה על פי דברי האגלי טל בהקדמה, דענין הערב שמש שהצריכה התורה, דאף אחר שטבל, מ"מ מאחר שהיה טמא באותו יום נשאר בו רושם טומאה כל היום, ובהערב שמש שבא יום אחר שלא היה בו טומאה, נסתלק גם הרשימה, עיי"ש היטב, כן יש לומר אם נטמא במקום, אז אפילו היה לו טבילה, מ"מ נשאר רושם אם היה טומאה באותו מקום, אם לא הלך מהמקום נשאר באותו מקום, אם לא הלך מהמקום נשאר בו רושם, על כן צריך לילך מאותו מקום כדי שיתלק הרושם גם כן, כמו בזמן שאם נטמא בעי הערב שמש לאחר טבילה מטעם דבאותו יום שנטמא נשאר בו רושם ובעי הערב שמש כדי שיתלק הרושם דהוי יום חדש שלא היה בו טומאה, כן אם נטמא באותו מקום אפילו לאחר טבילה צריך לילך מאותו מקום כדי שלא יישאר בו רושם, עיי"ש ובחיים דף כ"ו דמקום זמן הוי חד עיי"ש (עי' מנחות דף ה' ובשטמ"ק שם), על כן הרמב"ם מייירי כאן שנטמא בתוך המקוה, ולכך לא נטהר רק בעלייתו מהמקוה, שצריך לילך מהמקום שנטמא מפני שנשאר בו רושם, כמו שנשאר רושם אם נטמא באותו יום, אבל אם נטמא חוץ למקוה, אז נטהר בתוך המקוה, ודו"ק בזה היטב, ודפח"ח ושי"י.